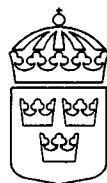

Kulturutskottets yttrande

1993/94:KrU8y

Utveckling av kulturprojekt m.m.

1993/94
KrU8y

Till utbildningsutskottet

Utbildningsutskottet har den 13 april 1994 beslutat bereda kulturutskottet tillfälle att yttra sig över proposition 1993/94:177 Utbildning och forskning — Kvalitet och konkurrenskraft jämte motioner i de delar propositionen och motionerna berör kulturutskottets beredningsområde.

Med anledning av propositionen har väckts motionerna Ub52—Ub83.

Utskottet

I proposition 1993/94:177 lämnar regeringen förslag till riksdagen om den slutliga utskiftningen av de tidigare löntagarfondsmedlen och om de lagändringar detta kräver. Större delen av medlen föreslås fördelas på ett antal nybildade stiftelser, däribland en som skall ha till uppgift att främja det regionala kulturlivet främst genom stöd till kvalitetsinriktade kulturprojekt. Regeringen begär bl.a. riksdagens bemyndigande att få bilda denna stiftelse och föreslår att riksdagen skall anta ett i propositionen framlagt förslag till lag om ändring i lagen (1983:1092) med reglemente för Allmänna pensionsfonden. Lagförslaget innebär bl.a. att stiftelsen tillförs 6,85 % av kvarvarande löntagarfondsmedel. Det har, när propositionen framlades, nämnts att denna andel skulle innebära att ca 500 miljoner kronor tillförs stiftelsen.

Regeringen framhåller att de stora politiska förändringarna i Sveriges närhet öppnar nya möjligheter för att utveckla samarbetet mellan kulturella och vetenskapliga centrum runt Östersjön. Detta nätverk kan bli en viktig del av den vidare gemenskap i hela Europa som nu skapas. Att utveckla den svenska kulturtraditionen blir viktigare med tanke på Sveriges närmande till det övriga Europa. En stark svensk kulturell identitet gör utbytet med andra europeiska länder vitalare.

Kulturen skapar förutsättningar för större gemenskap i värderingar och attityder och överbrygger motsättningar. Särskilt framhålls kulturens roll för att inom landet öka regioners och orters attraktionskraft, t.ex. inom turismen eller för lokalisering och etablering av annan verksamhet.

Den i propositionen föreslagna kulturstiftelsen skall ha till uppgift att stimulera det regionala kulturlivet i vid mening i syfte att stärka tillväxt och utveckling i regionerna. Nya former och nya vägar kan prövas. Inriktning mot ungdomsgrupper som inte nås av det traditionella kulturlivet skall vara en del av insatserna. Satsningar på kvalitetsinriktade kulturprojekt skall skapa förebilder och initiativ. Den nyskapande verksamheten kan efter en tid inordnas i ordinarie kulturverksamhet. För att satsningarna skall ge bestående effekter bör lokala och regionala intressenter engageras och bidra till projekten.

Stiftelsen skall ledas av en styrelse med företrädare för bl.a. kulturlivet och den högre konstnärliga utbildningen samt personer med ekonomisk kompetens. Stiftelsen skall verka under minst tio år. Den får — förutom att använda avkastningen på kapitalet — förbruka sitt kapital.

I två motioner — Ub64 (v) yrkandena 1 och 2 och Ub75 (s) yrkande 1 — yrkas avslag på förslaget om utskiftning av återstående löntagarfondsmedel och inrättande av bl.a. en kulturstiftelse. För den händelse riksdagen skulle besluta om utskiftning av löntagarfondsmedlen bör enligt motionerna medlen användas i former som ger tillfälle till insyn och inflytande och inte i stiftelseform. Enligt motion Ub64 bör totalt 280 miljoner användas till kvalitetsinriktade kulturprojekt (yrkande 16). Kulturutredningen bör lämna förslag till hur medlen skall användas. I motion Ub75 erinras om de förslag om ökade statsbidrag inom kulturområdet på sammanlagt 500 miljoner kronor för budgetåret 1994/95 som förts fram i socialdemokratiska motioner väckta under januari 1994. Motionärerna anser att det underlag som läggs fram i propositionen inte är tillräckligt för ett beslut om att överföra löntagarfondsmedlen till en kulturstiftelse. Motionärerna hänvisar också till att den parlamentariskt sammansatta Kulturutredningens arbete beträffande inriktningen av den framtida kulturpolitiken ännu pågår. Om riksdagen skulle bifalla regeringens förslag att medlen nu skall utskiftas, bör de återstående löntagarfondsmedlen överföras till tre utvecklings- och forskningsfonder, anser motionärerna.

Kulturutskottet har inte något att erinra mot att den slutliga utskiftningen av löntagarfondsmedlen nu sker i enlighet med riksdagens beslut vid riksmötet 1991/92 eller mot att angiven del av medlen används till att stödja sådan framtidsinriktad och för samhället vital verksamhet som finns inom kulturområdet. Som framhålls i propositionen spelar kulturfrågorna en central roll i ett samhälle präglat av förändring och utveckling. Det var också mot denna bakgrund som riksdagen vid riksmötena 1991/92 och 1992/93 begärde att sammanlagt fyra parlamentariska utredningar skulle tillsättas för att analysera de senaste 20 årens kulturpolitik och dra upp riktlinjerna för den framtida kulturpolitiken (se bl.a. bet. 1993/94:KrU18). Tre av utredningarna har avslutat sitt arbete, och den övergripande kulturutredningen arbetar till årets slut. Syftet med dessa fyra utredningars arbete är bl.a. att förnya kulturpolitiken och att finna former för att bygga upp kulturella centrum av hög kvalitet utanför Stockholm, bl.a. mot bakgrund av kulturens betydelse för växtkraft och dynamik nationellt och regionalt.

Utredningarnas överväganden bör enligt direktiven göras med utgångspunkt i att nya offentliga åtaganden inom kulturpolitiken inte får leda till någon budgetförsvagning. Att i denna situation — inför kommande beslut om utformningen av den framtida kulturpolitiken — kunna skapa ekonomiskt utrymme för nyskapande projekt, för projekt som syftar till att finna former som vidgar deltagandet i kulturlivet bl.a. bland ungdomsgrupperna samt för projekt som utvecklar kulturlivet i alla delar av landet framstår för utskottet som utomordentligt betydelsefullt.

Inrättandet av en kulturstiftelse som skall stödja förnyelse inom kulturområdet och främja kulturens roll för den regionala utvecklingen får givetvis viss betydelse för genomförandet av förslag som den övergripande kulturutredningen lägger fram. Kulturutredningens förslag skall läggas till grund för utformningen av den framtida kulturpolitiken. De kan även användas av stiftelsen som underlag för dess beslut om olika satsningar på nyskapande och experimentell verksamhet.

Kulturutskottet utgår från att kulturstiftelsen i sin verksamhet tar hänsyn till den inriktning som den framtida kulturpolitiken får genom riksdagens kommande beslut grundade på de kulturpolitiska utredningarna.

Som framhålls i propositionen är syftet att av kulturstiftelsen stödda projekt skall kunna fungera som förebilder för förnyelse inom kulturlivet, både de delar av kulturlivet som stöds med ordinarie statliga medel och de delar som stöds lokalt och regionalt. Inte minst mot denna bakgrund är det viktigt att stiftelsen engagerar lokala och regionala intressenter i projekten och att dessa även bidrar till dem.

Kulturstiftelsen kan enligt regeringens förslag arbeta med såväl avkastning på kapital som avveckling av detta, dock under en period av lägst tio år. Enligt utskottets uppfattning är det av stort värde om stiftelsen genom utvärdering och uppföljning redan efter något års verksamhet skaffar sig en bild av i vilken omfattning och på vad sätt de projekt stiftelsen stödjer påverkar utvecklingen av kulturlivet och vad de betyder för bl.a. ungdomars vidgade deltagande och för regional utveckling. Det framstår för utskottet som lämpligt att stiftelsen först efter en sådan utvärdering och uppföljning tar ställning till om den skall inrikta sin verksamhet på en period om drygt tio år eller på en väsentligt längre period. Om utvärderingen t.ex. skulle visa att det är svårt att under en mera begränsad verksamhetsperiod — och inom oförändrade ekonomiska ramar för den ordinarie kulturverksamheten — hinna plantera ut nya verksamhetsformer, har stiftelsen således en möjlighet att välja en längre verksamhetsperiod.

Kulturutskottet föreslår med hänvisning till det anförda att utbildningsutskottet tillstyrker regeringens förslag att 6,85 % av de återstående löntagarfondsmedlen får användas för bildande av en kulturstiftelse som regeringen bestämmer och som har till uppgift att främja det regionala kulturlivet främst genom stöd till kvalitetsinriktade projekt. Kulturutskottet avstyrker i enlighet härmed de i det föregående redovisade motionsyrkandena.

Kulturutskottet vill i samband med sitt yttrande över proposition 1993/94:177 uppmärksamma vad som anförs i propositionen om arkeologisk forskning och de arkeologiska uppdragsundersökningarna (s. 146–147).

Kulturutskottet anser i likhet med regeringen att det i den unika situation som nu råder, med ett stort antal exploateringsundersökningar spridda över hela landet, är av stor vikt att universiteten och Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet samverkar med Riksantikvarieämbetet och den kulturmiljövårdande organisationen för att de omfattande uppdragsundersökningarna skall kunna ge full vetenskaplig utdelning. Universitetsforskningen och den rådsstödda forskningen bör således ges ett sådant inflytande över verksamheten som främjar utbildningen och den långsiktiga kunskapsupbyggnaden. I propositionen nämns bl.a. möjligheten att sammanföra undersökningarna i större forskningsprojekt. Som framhålls i propositionen bör det ankomma på de ansvariga att ta de initiativ som krävs. De bör också föreslå regeringen de ändringar, t.ex. av strukturen, som behövs för att åstadkomma en långsiktig samverkan mellan den arkeologiska uppdragsverksamheten och forskningen.

Stockholm den 5 maj 1994

På kulturutskottets vägnar

Åke Gustavsson

I beslutet har deltagit: Åke Gustavsson (s), Charlotte Branting (fp), Elisabeth Fleetwood (m), Hugo Hegeland (m), Maja Bäckström (s), Anders Nilsson (s), Göran Åstrand (m), Leo Persson (s), Rose-Marie Frebran (kds), Richard Ulfvengren (nyd), Ingegerd Sahlström (s), Carl-Johan Wilson (fp), Björn Kaaling (s), Monica Widnemark (s) och Stina Eliasson (c).

Från Vänsterpartiet, som inte företräds av någon ordinarie ledamot i utskottet, har suppleanten Elisabeth Persson (v) närvarit vid den slutliga behandlingen av ärendet.

Avvikande mening

Åke Gustavsson, Maja Bäckström, Anders Nilsson, Leo Persson, Ingegerd Sahlström, Björn Kaaling och Monica Widnemark (alla s) anser att den del av utskottets yttrande som börjar med "Kulturutskottet har" och slutar med "redovisade motionsyrkandena" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar den uppfattning som kommer till uttryck i motion Kr75 om att det underlag som läggs fram i propositionen inte är tillräckligt för ett beslut om att överföra löntagarfondsmedel till en kulturstiftelse. Att inrätta en kulturstiftelse utan någon form av analys eller djupare motivering till vilka insatser stiftelsen avses göra anser

utskottet direkt olämpligt, särskilt mot bakgrund av att den parlamentariskt sammansatta Kulturutredningens arbete beträffande inriktningen av den framtida kulturpolitiken ännu pågår. Medel avsedda för förnyelse och vidgad tillgänglighet i kulturlivet borde enligt utskottets mening användas i former som ger tillfälle till insyn och inflytande i större omfattning än vad stiftelseformen ger utrymme för. Utskottet anser att medel i stället borde anvisas via den ordinarie budgeten, såsom föreslagits i socialdemokratiska motioner till innevarande riksmöte. I dessa har förslag om anslagsökningar om sammanlagt 500 miljoner kronor lagts fram. Utskottet föreslår med hänvisning till det anförda att — såvitt avser kulturutskottets beredningsområde — utbildningsutskottet tillstyrker motion Kr75 yrkande 1 om avslag på proposition 1993/94:177.

Meningsyttring av suppleant

Meningsyttring får avges av suppleant från Vänsterpartiet, eftersom partiet inte företräds av ordinarie ledamot i utskottet.

Elisabeth Persson (v) anför:

Det behövs ökade resurser för att främja utvecklingen av det regionala kulturlivet och för att stimulera förnyelse. Inte minst viktigt är det att även vidga ungdomars delaktighet i sådana delar av kulturlivet där de är underrepresenterade. När regeringen nu lägger fram ett förslag om att för en tid av minst tio år ställa medel till förfogande för sådana ändamål, finner jag det olyckligt att regeringen valt stiftelseformen för förvaltningen av medlen. Därigenom minskar möjligheterna till insyn och demokratiskt inflytande. Det blir också svårt att utkräva ansvar. Jag anser vidare att regeringen borde ha lämnat en mera ingående redovisning av hur styrelsen för kulturstiftelsen bör vara sammansatt. Jag vill emellertid inte motsätta mig propositionsförslaget, då det är angeläget att kulturen får förstärkta resurser.

